

Pelin Zıvdr

Gaziantep University, pelinzvdr@hotmail.com, Gaziantep-Turkey

Rabia Sohbet

Gaziantep University, rasohbet@yahoo.com, Gaziantep-Turkey

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2017.12.1.1B0042>

MENOPOZDAKİ KADINLARIN SUÇLULUK VE UTANÇ DUYGULARININ YAŞAM KALİTESİNE ETKİSİ

ÖZ

Çalışma Eylül 2014-Ocak 2015’de Gaziantep Şehitkamil ilçesi Şirinevler mahallesinde yaşayan menopozdaki kadınların menopoza bakışı, yaşam değişimleri, bunun kadınlar üzerindeki suçluluk ve utanç yaratabilme etkisinin yaşam kalitesine etkisini belirlemek için tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Mahalledeki 40 yaş üstü 800 kadından çalışmaya katılmayı kabul eden 500 kadın örnekleme oluşturdu. Veriler kişisel bilgi formu, Suçluluk-Utanç ve WHOQOL-BREF Yaşam Kalitesi ölçekleriyle toplanmıştır. İstatistiksel analizlerde SPSS18 programı kullanılmıştır. Menopozu kötü durum düşünme, hissedilen suçluluk duygusunu anlamlı derecede etkilemektedir ($p<0.001$). Çalışmada kadınların suçluluk ve utanç düzeylerinin arttıkça yaşam kalitelerinin azaldığı, kadınların suçluluk-utanç ve yaşam kalite düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Menopoz, Suçluluk, Utanç,
Yaşam Kalitesi, Kadın Sağlığı

EFFECT OF FEELINGS OF GUILT AND SHAME ON LIFE QUALITY OF WOMEN IN MENAPOUSE

ABSTRACT

Current study was conducted between September 2014-January 2015 in Gaziantep proviency Şehitkamil town Şirinevler district. Purpose of the study is to measure changes experienced, point of view on menopause, and life style of women who are older than 40, living in said district, and within post-menopause and how these factors effected their feelings of guilt and shame. Out of universe consisting of 800 women, 500 participants have joined the study. Data collected by personal information form, Guilt-Shame Scales, WHOQOL-BREF Life Quality Scales. IBM SPSS18 was used to conduct statistical analysis. It was found that there is a significant correlation between the thought that menopause is not a bad thing and the perceived guilt ($p<0.001$). Current study found that as perceived shame and guild increases, the life quality of the sample decreases and the average life quality of the sample is below average.

Keywords: Menopause, Guilt, Shame, Life Quality, Women’s Health

How to Cite:

Zıvdr, P. and Sohbet, R., (2017). Menopozdaki Kadınların Suçluluk ve Utanç Duygularının Yaşam Kalitesine Etkisi, **Medical Sciences (NWSAMS)**, 12(1):1-9,
DOI: 10.12739/NWSA.2017.12.1.1B0042.

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Kadın sağlığı, aile ve toplum sağlığı ile doğrudan ilişkili olması nedeniyle sağlık hizmetlerinde öncelik taşıdığı görölmektedir [1]. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2015 verilerine göre kadınlarda beklenen yaşam süresi 80.7 yıldır. Ortalama yaşam süresindeki artışa paralel olarak son 20-30 yılda yaşlı nüfusun artması menopoz sonrası dönemde geçirilen süreyi uzatmaktadır Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) menopozu ovaryum aktivitesinin yitirilmesi sonucunda meydana gelen menstrüasyonun kalıcı olarak sonlanması olarak tanımlamıştır [4].

Toplumun menopozdaki kadınlara yönelik olumsuz bakış açısı kadının özgüvenini düşürmekte ve kendine yönelik olumsuz bakış açısı kazandırmaktadır [5]. Türk toplumunda kadınların aile içindeki konumları, eşlerin bu döneme bakış açısı, görev ve sorumlulukları bu dönemle başa çıkmada büyük önem taşımaktadır [6]. Bazı araştırmalar kadınların bu süreci normal karşıladığını [7], bazıları ise kadının depresif ve kadınlığın kaybı olarak düşündüğünü belirtmiştir [8]. Denizli'de yapılan bir çalışmada menopozun yaşlılık ve işe yaramazlık olarak algılandığı saptanmıştır [9 ve 10]. Çin'de yapılan çalışmada ise vazomotor semptomlardan çok psikolojik ve somatik semptomların daha çok yaşandığı tespit edilmiştir [11]. Bu süreçte yaşanan depresif sorunlar halk sağlığı problemlerinde önemli bir yere sahiptir [12].

Suçluluk-utanç duygularının az ya da çok yaşanması kişilerin psikolojilerini olumsuz etkilemektedir. Bu durum sosyalleşmelerini engellemekte ve sorunlar yaşamasına sebep olmaktadır [13]. Kadınların menopozda yaşadıkları deneyimle birlikte yaşam kaliteleri de etkilenmektedir [14 ve 15].

2. ÇALIşMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Suçluluk ve Utanç duyguları işlevsel duygular olup uygun yoğunlukta yaşanırsa, bireylerin sosyalleşmesinde, bireysel gelişimlerini sağlıklı bir şekilde yaşamasında ve toplumsal uyumun oluşmasına yardımcı olabilmektedir. Bu duyguların, az/yoğun yaşanması, bireylerin psikolojisini olumsuz etkileyerek, gelişiminde ve sosyalleşmesinde bir takım sorunlara yol açabilmektedir [13]. Araştırma kadınların menopozda yaşadıkları değişimler ve bunun kadınlarda suçluluk ve utanç yaratma etkisinin yaşam kalitesine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

3. ANALİTİK ÇALIşMA (ANALYTICAL STUDY)

Bu çalışma Eylül 2014-Ocak 2015 tarihleri arasında Gaziantep ili Şehitkamil ilçesi Şirinevler mahallesinde 40 yaş üstü 800 kadından katılmayı kabul eden 500 kadınla (%62.5) tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Kadınların oturdukları evler aile sağlığı merkezinden alınan bilgi ile belirlenmiş, evler ziyaret edilerek yüz yüze görüşme yöntemi ile tüm evrene örneklem belirlemeden ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan menopozu girmiş kadınların sosyo-demografik özelliklerine yönelik kişisel bilgi formu ile Suçluluk-Utanç ve WHOQOL-BREF Yaşam Kalitesi ölçekleri ile veriler toplanmıştır. Pilot görüşmeler esnasında uygulanan ilk kişisel bilgi formunun, elde edilen sonuçlar doğrultusunda eksiklikleri düzeltilmiş anket formu düzenlenmiştir. Ön çalışmaya alınan kişiler değerlendirme dışı bırakılmıştır. Veriler SPSS 18 programında İstatistiksel analizlerde %, Independent Samples T Testi, OneWay ANOVA Testi ve Regresyon analizleri ile değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Araştırmamızda kadınların %60.4'ü 1-5 yıldır, %32.8'i 6-10 yıldır menopozda olduğunu belirtmiştir. Kavlak (2011) Ankara çalışmasında %64.1'i 1-3 yıldır, Tunç (2014) Sivas çalışmasında %49.2'si 1-4 yıldır menopozda olduğu belirlenmiştir. Çalışma Kavlak ve Tunç çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Araştırmada kadınların %55'i menopozun kadınlar için kötü durum olduğunu, %45.4'ü menopozun hastalık olduğunu, %56'sı kadının kısır olması demiştir. Tunç (2014) Sivas çalışmasında kadınların %26.4'ü bir hastalık dönemi, %89.4'ü doğurganlık yeteneğinin kaybı olarak nitelemektedir. Kapdağlı (2009) Adana çalışmasında kadınların %70.2'si menopozda kötü hissettiklerini belirtmiştir. Kadınların %79.6'sı menopoza erken/geç girmenin kadına bağlı olmadığını; %41.4'ü menopoza girdiklerinde hiçbir şey hissetmediklerini, %10'u kendini mutsuzluk, üzüntü, hemen ağlama, hiçbir şey yapmak istememe gibi depresif duygular hissettiğini, %26.6'sı üzüntü, %13'ü kaygı, %10.2'si üzüntü ve kaygı hissettiklerini belirtmişlerdir [16, 17 ve 18]. Kadınların %95.4'ü menopoz döneminde sıkıntı yaşadığını, bunun %87.8'i fiziksel ve psikolojik, %6.6'sı sadece psikolojik, %1'i sadece fiziksel sıkıntıdır. Alpay ve ark. (2013) çalışmasında kadınların %87.8'inin fiziksel ve psikolojik sıkıntı yaşadığı saptanmıştır. Karlıdere ve Özşahin (2008) çalışmasında menopozal belirti sıklığında ilk sıraları ruhsal ve vazomotor belirtilerin aldığını saptamıştır. Ertem (2010) çalışmasında %85'inin menopozal dönemle ilgili sıkıntılar yaşadığı; bu sıkıntılıların %60'sının fiziksel, %40'ının fiziksel-psikolojik olduğunu saptamıştır. Çalışmamız Karlıdere ve Özşahin, Alpay ve ark. ve Ertem yaptığı çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Tablo 1) [19, 20 ve 21].

Tablo 1. Kadınların menopoz sorunları
(Table 1. Women's menopause problems)

Menopozda Olma Yılı	Sayı	%
1-5	302	60.4
6-10	164	32.8
11 ve üstü	34	6.8
Menopozda Sıkıntı Yaşama		
Evet	477	95.4
Hayır	23	4.6
Sıkıntı Türü		
Fiziksel	5	1.0
Psikolojik	33	6.6
Fiziksel ve Psikolojik	439	87.8
Yok	23	4.6
Toplam	500	100

Kadınların %74.6'sı menopoza girdiklerini eşlerine söylemeye çekinmediklerini, %53.6'sı menopoza girdiklerini ilk eşine, %24.2'si komşusuna, %12.8'i kardeşine, %6'sı çocuklarına söylediklerini belirtmişlerdir. Kıroğlu'nun (2005) Ankara çalışmasında kadınların menopozu kayıp olarak nitelendirenlerin %32.5'i oldukça kayıp olduğunu ve %47.5'i sık sık sinirlilik/ huzursuzluk hali, %35'i sık sık kendini kötü hissetme hali yaşamaktadır. Koç ve Sağlam (2008) Sinop çalışmasında %57'si bu dönemi kötü, %37.2'si birçok kadın menopozdan sonra artık bir kadın olmadığını düşünür. ifadesine katıldığı saptanmıştır. Sis (2010) Erzurum çalışmasında %60.8'inin menopozal dönemi, yaşlandığını hissetme, %19.4'ü cinselliğin azalması/bitmesi, %41.8'i üretkenliğin bitmesi, %26.2'si Kadınlık özelliklerinin yok olması, %35'i Doğal, normal bir süreç olarak algıladıkları belirlenmiş, %62.4'ünün menopozal döneme özgü şikayetlerini eşi ile

paylaştığı saptanmıştır. Kiroğlu, Sis, Koç ve Sağlam çalışmalarıyla kadınların menopoz algıları araştırmamız benzerlik gösterdiği söylenebilir (Tablo 2) [22, 23 ve 24].

Tablo 2. Kadınların menopozu algılama özellikleri
(Table 2. Women's menopause perceiving stats)

Menopoz Kötü Bir Durum Mu?	Sayı	%
Evet	275	55.0
Hayır	110	22.0
Kısmen	115	23.0
Menopoz Hastalık Mı?		
Evet	227	45.4
Hayır	179	35.8
Kısmen	94	18.8
Menopoz Kısır Olmak Mı?		
Evet	280	56.0
Hayır	220	44.0
Menopoz Yaşı Kadına Bağlı Mı?		
Evet	68	13.6
Hayır	398	79.6
Kısmen	34	6.8
Menopoz Girdiğinde Hissettikleri		
Üzüntü	133	26.6
Kaygı	65	13.0
Hiçbir şey	207	41.4
Korku	20	4.0
Üzüntü, Kaygı	51	10.2
Üzüntü, Korku	8	1.6
Kaygı, Korku	15	3.0
Üzüntü, Kaygı, Korku	1	0.2
Toplam	500	100

Araştırmamızda kadınların %74.4'ü menopoz ile ilgili bilgi aldıklarını, Bu kadınların %16.6'sı komşusundan, %14.6'sı komşu ve akrabasından, %13'ü akraba ve sağlık personelinden, %9.8'i akrabasından %9'u sağlık personelinden bilgi aldıkları söylemiştir. Kadınların %79.4'ü menopozda tedavi almadıklarını; menopozda tedavi alan kadınların %20.6'sı %10.6'sı ilaç tedavisi, %10'u alternatif yöntemleri kullandıklarını belirtmişlerdir. Ertem (2010) Ödemiş çalışmasında kadınların %62'sinin menopozal dönemle ilgili bilgi aldığını, bilgi alanlarında %70.4'ünün TV ve basın yoluyla bilgi sahibi oldukları, %17.7'sinin komşudan, %6.5'inin sağlık personelinden, %5.5'inden aileden bilgi sahibi oldukları; %96'sının da herhangi bir tedavi almadığı tespit edilmiştir. Koç ve Sağlam (2008) Sinop çalışmasında %35.2'sinin klimakterik döneme ilişkin bilgi aldığı, %59.2'si bilgi almadığı, %5.6'sı kısmen bilgi aldığı saptanmıştır. Tunç (2014) Sivas çalışmasında kadınların %58.7'sinin menopozla ilgili bilgi aldığı saptanmıştır. Kiroğlu (2005) Ankara çalışmasında bilgi almayı %37.5 birden fazla kaynaktan (Doktor, arkadaş, kitaplar) aldıklarını, %35'i doktordan, %15'i TV/Basından, %17.5'i aileden, %7.5'i Komşu/Arkadaş dan, %5'i kitaptan edindiklerini söylemişlerdir. Kadınların %17.5'i iki yıldır düzenli tedavi görmektedir. Kadınların %77.5'i hiçbir tedavi görmeyip sadece düzenli kontrol yaptırmakta ve ufak tefek şikayetlerine cevap aramaktadırlar. Nehir ve ark. (2009) çalışmasında %42.3'ünün menopozal yakınmalarını eşiyile paylaşmak istediğini ifade ettiği, %29.3'ü doktor/hemşire ile paylaştığı, %12.4'ü arkadaş/kardeşe, %9.4'ü çocuklarına, %6.6'sı hiç kimseyle paylaşmadığı saptanmıştır. %20.4'ünün menopozal yakınmaları

için ilaç/bitki kullandığı, %79.6'sının kullanmadığını belirttiği görüldü. Çalışmalar arasındaki benzerliği kadınların menopoza algısının aynı öneme sahip olmasından olduğu söylenebilir. Farklı sonuçlar çıkması değişik bölge ve sosyo-ekonomik çevrelerden kaynaklandığı söylenebilir (Tablo 3) [17, 19, 22, 23 ve 25].

Tablo 3. Kadınların menopoza ait bilgi, tedavi alma
(Table 3. Women's knowledge about menopause, medical help)

Menopozla ilgili Bilgi Alma	Sayı	%
Evet	372	74.4
Hayır	128	25.6
Bilgiyi Kimden Aldığı		
Yok	128	25.6
Komşu	83	16.6
Akraba	49	9.8
Sağlık Personeli	45	9.0
Çocuklar	14	2.8
İki Bilgi Alınan	150	30.0
Üç ve Üzerinde Bilgi Alınan	31	6.2
Tedavi Alma		
Evet	103	20.6
Hayır	397	79.4
Aldıkları Tedavi Çeşidi		
Yok	397	79.4
İlaç	53	10.6
Alternatif Yöntemler	50	10.0
Toplam	500	100

Araştırmada kadınların %29.6'sı cinsel yaşamlarının etkilendiğini, %46'sı menopozda eşlerinin cinsel olarak az tatmin olduğunu, %82.8'i kadının çocuk yapma yeteneğini sürdürmesinin onun için gurur verici olduğunu, %73.2'si erkek istediği sürece çocuk yapılmamalı demiştir. Kadınlar eşinin çocuk sahibi olmak için başka kadınla evlenmesine %92.8'i haksız demiştir. Varma ve ark. (2005) çalışmasında %69'u menopozun cinsel yaşamına etkilerini hiç düşünmediğini ifade etmiştir. Balık (2013) Ankara çalışmasında kadınların yarısına yakını menopoz döneminde cinsel sorunları şiddetli düzeyde %29.1'i orta düzeyde yaşadığını açıklamıştır. Menopoza giren kadınların %35.5'i eşleriyle cinsel ilişki konusunda ara sıra %22.7'sinin sıklıkla anlaşamadıkları saptanmıştır. Araştırmamızın Balık'ın benzerlik göstermesi, Varma ile farklı olması araştırma evrenlerin benzer-farklı kültürlerine bağlanabilir (Tablo 4) [9 ve 26].

Tablo 4. Kadınların menopozda cinsel yaşam özellikleri
(Table 4. Women's sexual life in menopause stats)

Cinsel Yaşamın Etkilenmesi	Sayı	%
Evet	148	29.6
Hayır	186	37.2
Kısmen	166	33.2
Eşlerin Cinsel Yönden Tatmin Olması		
Çok	171	34.2
Az	230	46.0
Tatmin Olmuyor	45	9.0
Boş Bırakılan	54	10.8
Kadının Çocuk Yapma Yeteneğini Sürdürmesi Gurur Verici Mi?		
Evet	414	82.8
Hayır	71	14.2
Kısmen	14	3.0
Erkek İsteğince Çocuk Yapılmalı Mı		
Evet	134	26.8
Hayır	366	73.2
Eş Çocuk Sahibi Olmak İçin Başkasıyla Evlenmek İsterse Haklı Mı?		
Evet	17	3.4
Hayır	464	92.8
Kısmen	19	3.8
Toplam	500	100

Çalışmamızda kadınların %22.6'sı eşlerinden şiddet gördüğünü, %87.8'i menopoz döneminde aile içindeki saygınlığının değişmediğini, %10'u saygınlığının azaldığı, %2.2'si arttığını söylemiştir. Kadınların %81.2'si menopozdan sonra eşinin ilgi ve isteğinin %79'u eşinin sevgisinin azalmadığını belirtmiştir. Kadınların menopoza girdiklerini eşine söylediğinde %69.2'si birşey söylemediğini belirtmiştir. Şahin (2013) İstanbul çalışmasında hayatı boyunca eşinden en az bir kez fiziksel şiddete maruz kalan kadınların ülkemiz genelinde %35, Doğu Anadolu Bölgesinde %40 saptamıştır. Ertem (2010) Ödemiş çalışmasında kadınların %10'unun menopoz döneminde olmasının aile içi ilişkilerini etkilediği saptanmıştır. Tot (2004) araştırmasında saygınlık ve söz sahibi olma hakkının verildiği aile ve toplumlarda, kadınların menopoza sorunsuz bir şekilde uyum sağlamaları kolaylaşmaktadır (Tablo 5) [19, 27 ve 28].

Tablo 5. Eşlerinin kadına davranış özellikleri
(Table 5. Spouses behavior to women stats)

Eşinden Şiddet Görme	Sayı	%
Evet	113	22.6
Hayır	198	39.6
Kısmen	189	37.8
Menopozda Aile İçinde Saygınlıkta Değişme		
Arttı	11	2.2
Azaldı	50	10.0
Değişmedi	439	87.8
Menopozda Eşin İlgi ve İsteğinde Azalma		
Evet	27	5.4
Hayır	406	81.2
Kısmen	67	13.4
Menopozda Eşlerin Sevgisinde Azalma		
Evet	8	1.6
Hayır	395	79.0
Kısmen	97	19.4
Menopozda Eşlerin Tepki		
Bişey söylemedi	346	69.2
Hastaneye gitmemi söyledi	10	2.0
Normal karşıladı	130	26.0
Üzüldü, Kızdı	12	2.4
Endişelendi	1	0.2
Sevindi	1	0.2
TOPLAM	500	100

Araştırmamızda menopozda olmaktan üzüntü duyan, menopozda olmaktan hiçbir şey hissetmeyen, menopozu kısırlık olarak gören ve erkek istediği sürece kadın çocuk yapmalıdır diyen kadınların algılanan suçluluk düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Menopozda olduğunu eşine söylemeye çekinen kadınların algılanan utanç düzeyinin daha anlamlı olduğu saptanmıştır (Tablo 6).

Tablo 6. Kadınların menopozu algılama durumunun suçluluk-utanca etkisi
(Table 6. Guilt-shame effect of women's perception of menopause)

	Menopozda Olmaktan Üzüntü Hissetme						
	Hayır			Evet			t
	Ort.	Ss	Sayı	Ort.	Ss	Sayı	
Algılanan Suçluluk	3.70	0.39	307	3.80	0.34	193	3.039
	Menopozda Olmaktan Hiçbir Şey Hissetmeme						
	Hayır			Evet			t
	Ort.	Ss	Sayı	Ort.	Ss	Sayı	
Algılanan Suçluluk	3.80	0.37	293	3.66	0.37	207	4.108
	Menopozda Olduğunu Eşine Söylemeye Çekinme Durumu						
	Hayır			Evet			t
	Ort.	Ss	Sayı	Ort.	Ss	Sayı	
Algılanan Utanç	4.03	0.19	127	4.10	0.30	373	2.134
	Menopozun Kısırlık Olduğunu Düşünme Durumu						
	Hayır			Evet			t
	Ort.	Ss	Sayı	Ort.	Ss	Sayı	
Algılanan Suçluluk	3.80	0.37	280	3.67	0.38	220	3.692
	Erkek İsteddiği Sürece Çocuk Yapma Durumu						
	Evet			Hayır			t
	Ort.	Ss	Sayı	Ort.	Ss	Sayı	
Algılanan Suçluluk	3.84	0.28	134	3.70	0.40	366	3.706

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Menopozu kötü durum düşünme ile hissedilen suçluluk duygusunu anlamlı derecede etkilemektedir ($p<0.001$). Bilginin algılanan suçluluğu anlamlı şekilde etkilediği tespit edilmiştir ($p<0.05$). Kadınların suçluluk ve utanç düzeylerinin arttıkça yaşam kalitelerinin azaldığı, kadınların suçluluk-utanç ve yaşam kalite düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu bulunmuştur. Kadın yaşamında önemli değişikliklere neden olan menopoz döneminde kadının yaşam kalitesini arttırmak için; kadınlara menopozun bir hastalık değil yaşanması gereken bir dönem olduğu anlatılmalı ve yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyen yanlış anlaşılmalara açıklanmalıdır. Hemşireler duygusal ve fiziksel yakınmaları azaltmada daha yapıcı bir rol oynamalıdır. Sadece kadınları değil, tüm toplumu menopoz ve kadın yaşamına etkisi konusunda eğitmeli, kitle iletişim araçlarının bu konuda duyarlı olmaları sağlanmalıdır. Kadının sağlıklı menopoz dönemi geçirmesi, bu dönemde yaşadığı sorunlarla baş edebilmesi ve yaşam kalitesini yükseltebilmesinde hemşirelerin gerçekleştirecekleri eğitim ve danışmanlık hizmetleri önemli bir yere sahiptir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Sis Çelik, A. ve Pasinlioğlu, T., (2014). Klimakterik Dönemdeki Kadınların Yaşadıkları Menopozal Semptomlar ve Etkileyen Faktörler. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, ss:16-29.
2. Kadayıfçı, O., (2006). Klimakterium, Premenopoz, Menopoz, Postmenopoz, Senium, İkinci Bahar. İstanbul: Nobel tıp Kitapevleri, ss:26-32.
3. Şen E., Sevil Ü., (2008). Menapoz Semptomlarında Ta-mamlayıcı Tedaviler. İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 16(62), 136-142.

4. Özcan H., Oskay Ü., (2013). Menopoz Döneminde Semptom Yönetiminde Kanıta Dayalı Uygulamalar. Göztepe Tıp Dergisi,, cilt:28(4), ss:157-163, doi:10.5222/J.GOZTEPETRH.2013.157.
5. Solmuş, T., (?). Kadınliğin "kırılma Noktaları" ve Psikolojik Etkileri I.: Menstrüasyon ve menopoz. www.tariksolmus.org. (Erişim Tarihi. 11-04-2014).
6. Ertekin Pınar, Ş., Yıldırım, G., Duran Aksoy, Ö., and Cesur, B., (2015). A Problem Peculiar to Women: Mental Health in Menopause. International Journal of Human Sciences, 12(2), pp:787-798. doi:10.14687/ijhs.v12i2.2971.
7. Kaur, S., Walia, I., and Singh, A., (2004). How menopause affects the lives of women in suburban Chandigarh, India. Climacteric, 7:175-180.
8. Özcan, H. ve Beji Kızılkaya, N., (2014). Menopoz Döneminde Cinsellik, Kadın Cinsel Sağlığı, Derleme.
9. Varma, G.S., Oğuzhanoğlu, N.K., Karadağ, F., Özdel, O. ve Amuk, T. (2005). Doğal ve cerrahi menopozda depresyon ve anksiyete düzeyleri ile cinsel doyum arasındaki ilişki. Klinik Psikiyatri Dergisi, Cilt:8, ss:109-115.
10. Kalarhoudi, M.A., Taebi, M., Sadat, Z., and Saberi, F., (2011). Assessment of quality of life in menopausal periods: A population study in Kashan, Iran. Iran Red Crescent Med J, 13(11), 811-817.
11. Yang D., Haines, C.J., and Pan P., (2008). Menopausal symptoms in mid-life women in Southern China. Climacteric, 11:329-336.
12. Llaneza, P., García-Portilla, M.P., Llaneza-Suárez, D., Armott, B., and Pérez-López F.R., (2012). Depressive disorders and the menopause transition. Maturitas, 71:120-130.
13. Özer, M., (2011). Suçluluk-Utanç, Bağlanma, Algılanan Ebeveynlik (Anne) Tarzı ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkiler. Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Güvenlik Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 132 sayfa, Ankara, (Prof.Dr. Nesrin Hisli Şahin).
14. Yanıkerem, E., Oruç Koltan, S., Göker Tamay, A., and Dikayak, S., (2012). Relationship between women' s attitude towards menopause and quality of life. Climacteric, 15:552-62.
15. Thomas, S.E., (2005). Menopause knowledge and attitudes of English speaking Caribbean women: implication for health education. Californian J Health Promotion, 3:167-76.
16. Kavlak, T. ve Hisar, F., (2011). Menopoz Dönemindeki Kadınlarda Kaygı Düzeyleri ve Cinsel Doyumun Saptanması, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Yüksek Lisans Tezi, Temmuz, Ankara.
17. Tunç, N. ve Duran, Ö., (2014.) Menopoz Dönemindeki Kadınların Menopoz Dönemi İle İlgili Bilgi, Yakınma ve Baş Etme Durumlarının Belirlenmesi, Cumhuriyet Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
18. Kapdağlı, D. ve Bozdemir, N., (2009). Postmenopozal Kadınlarda Cinsel Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Adana.
19. Ertem, G., (2010). Kadınların Menopoz Sonrası Yaşam Kalitelerinin İncelenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7(1), 469-483.
20. Alpay, N., Kıvanç, Z.E. ve Ulaşoğlu, C., (2013). Menopoz Dönemindeki Kadınlarda Hormon Profiline Depresif Belirtiler İle İlişkisi. Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences, 26:171-176.

21. Karlıdere, T. ve Aytekin Özşahin, A., (2008). Menopozda Semptom Örüntüsünün Anksiyete, Depresyon Düzeyleri ve Sosyal Destek İle İlişkisinin İncelenmesi, Klinik Psikiyatri; 11:159-166.
22. Kıroğlu, F.G., (2005). Menopoz Döneminin Kadının Sosyal İlişkilerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.
23. Koç, Z. ve Sağlam, Z., (2008). Kilmakterium Döneminde Bulunan Kadınların Menopoza İlişkin Yaşadıkları Belirti ve Tutumların Belirlenmesi, Aile ve Toplum Yıl:10 Cilt:4 Sayı:15 Temmuz-Ağustos-Eylül, Issn: 1303-0256.
24. Sis, A. ve Pasinlioğlu, T., (2010). Menopoz Dönemindeki Kadınların Menopozal Yakınmalarının Evlilik Uyumuna Etkisinin Belirlenmesi, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doğum, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Erzurum.
25. Nehir, S., Çoban, A., Demirci, H., Özbaşaran, F. ve İnceboz, Ü., (2009). Menopozal Belirtilerin ve Evlilik Uyumunun Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi, Cumhuriyet Tıp Dergisi, 31:15-21.
26. Balık, D. ve Hablemitoğlu, Ş., (2013). Menopozun Evlilik İlişkileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
27. Şahin, D., (2013). Cezaevindeki Şiddet Failleri ve Sığınma Evinde Kalan Şiddet Mağdurlarının Şiddete Bakış Açılıarı İle Suçluluk Utanç Duygularının Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
28. Tot, Ş., (2004.) Menopozun psikiyatrik yönleri. Anadolu Psikiyatri Dergisi; 5:114-119 (<http://www.lokman.cu.edu.tr/psikiyatri/derindex/apd/fulltext/2004/114.pdf>, Erişim Tarihi:29/09/2007.